

УДК 81'255

СТРАТЕГІЯ ПЕРЕАДРЕСАЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Наталя Жмаєва

кандидат філологічних наук, доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна
e-mail: zhmaeva@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3382-0155>

Ярослав Петруненко

здобувач вищої освіти за другим (магістерським) рівнем зі спеціальності 035 Філологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
Одеса, Україна
e-mail: petrunenko@yahoo.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1186-730X>

АНОТАЦІЯ

Сучасне перекладознавство, яке носить дескриптивний характер, припускає можливість зміни функції вихідного тексту під час перекладу, реконструкцію сенсу, структури в залежності від мети перекладу. Дослідження виконано у рамках комунікативно-функціонального підходу до перекладу, який враховує весь спектр лінгвальних та позалінгвальних чинників, які впливають на переклад у широкому сенсі цього слова, що й зумовлює його актуальність.

Переклади двох творів, призначені виключно дитячій аудиторії, узгоджені з ідеологією дитячої художньої літератури, яка спрямована на соціалізацію, залучення та зацікавлення маленьких адресатів. Звідси позбавлення першотворів світоглядної рефлексії та зосередження на відтворенні їхніх казкових сюжетів.

У результаті перекладів були створені перекладені тексти, призначені для одержувача, який відрізняється від реципієнта соціальними характеристиками — а саме віком. Застосована стратегія переадресації реалізована такими тактиками: тактика передачі релевантної інфор-

мації, тактика прагматичної адаптації тексту, тактика відтворення стилістичних характеристик тексту, тактика відтворення формально-структурних характеристик тексту.

Спільними для усіх застосованих тактик операціями виявилися такі: пошук еквівалента чи варіантного відповідника, опущення, членування та компенсація. Прийом компенсації виявляється найбільш універсальною операцією у межах застосованих тактик перекладу. Це пояснюється комплексністю перетворень, яких зазнає вихідний текст, необхідністю опущення, перерозподілу обсягів інформації та необхідністю залишитися у межах обраного жанру з урахуванням його адаптації для потенційного адресата.

Ключові слова: художній переклад, стратегія переадресації, тактики перекладу, операції, вихідний текст, перекладений текст.

Вступ. Історія розвитку перекладознавства, яке зародилося як самостійна наукова дисципліна у лоні лінгвістики у середині ХХ століття, відзеркалює історію розвитку людства того самого періоду: від тоталітарного режиму до демократичного. На зміну прекриптивним нормативним уявленням про константність сенсу, функції оригінального твору та непомітного перекладача прийшло розуміння реконструкції сенсу під час перекладу, можливість зміни його функції, структури та роль особистості перекладача, який визнається інтерпретатором вихідного тексту (ВТ).

Актуальність. Дослідження виконано у рамках комунікативно-функціонального підходу до перекладу, який враховує весь спектр лінгвальних та позалінгвальних чинників, які впливають на переклад у широкому сенсі цього слова, що й зумовлює його актуальність. Результати аналізу, отримані із застосуванням сучасного понятійного апарату перекладознавства, є затребуваними сучасною теорією та практикою перекладу.

Мета та завдання дослідження. Мета праці полягає у встановленні специфіки застосування стратегії переадресації у художньому перекладі.

У якості завдань виокремлюємо такі:

- обґрунтувати теоретичні передумови цілісних перетворень художнього тексту в процесі перекладу;
- встановити особливості перекладу художніх творів із застосуванням стратегії переадресації.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалом дослідження слугували уривки англійських художніх творів: збірки оповідань Р. Кі-

плінга “The Jungle Book” («Книга джунглів») та їх адаптований переклад українською мовою та роман Дж. Свіфта “Gulliver’s Travels” («Мандрі Гуллівера») та його адаптований переклад російською мовою. Загальна кількість вихідних текстів дорівнює 1,5 друкованим аркушам. У якості методів дослідження використовувалися лінгвістичний аналіз, метод кількісних підрахунків, зіставний аналіз, перекладознавчо-трансформаційний метод, метод лінгвістичної інтерпретації одержаних даних.

Результати та дискусія. Художній переклад завжди займав особливе місце в перекладознавстві. Зауважимо, що на зорі становлення науки про переклад у якості окремої наукової дисципліни теоретики перекладознавства навмисне виключали художні тексти з об’єкта своїх досліджень, обмежуючись інформативними типами текстів. Як справедливо зауважує Е. Прунч, причиною цього послужила теорія еквівалентності, базова категорія лінгвістичного перекладознавства, яка виявилася «безпорадною» щодо художнього перекладу (Прунч, 2015).

Відмінності між художніми і нехудожніми текстами очевидні, оскільки над функціями структурних частин художніх текстів домінує естетична функція. Відповідно, переклади художніх творів вбудовуються не тільки в мовну, але й у культурну і літературну системи приймаючої літератури.

Таке розуміння особливостей художнього перекладу отримало своє продовження в розмірковуваннях Іржі Левого, який розрізняв лінгвістичний і літературознавчий підходи, визнаючи вплив на перекладацький процес особистості перекладача, його креативності, що проявляється в процесі інтерпретації ВТ. Перекладений твір, стверджує І. Левий, можна вважати результатом стратегії, обраної перекладачем. Саме перекладач стає першим читачем оригіналу і пропонує свою інтерпретацію оригіналу, орієнтуючись на читача тексту перекладу (Левий, 1974), що передбачає можливість цілісних перетворень ВТ.

Роздуми І. Левого знайшли продовження у прихильників деконструкції у перекладі, Р. Барта і М. Фуко, згідно з якими сенс постійно конструюється заново при кожному зверненні до тексту, в тому числі й у разі перекладу. Переклад руйнує оригінал і одночасно розкриває його в системі нових відносин. Перекладач є одним з учасників конструювання змісту в ланцюжку «автор — перекладач — читач». Він може взяти на себе роль співавтора, а може свідомо спотворити

оригінал. «Смерть оригінала означає не тільки народження читача, але разом з тим і народження перекладача. Оригінал втрачає свій священний статус. Автор та оригінал стають відкритою структурою, яка залишається мертвою, якщо тільки її вже не пробудять до життя інтерпретація і переклад» (Прунч, 2015).

Таке тлумачення процесу та результату перекладу корелює зі скопос-теорією та комунікативно-функціональним підходом у сучасному перекладознавстві. Дотримуючись цього підходу, який вважаємо таким, що адекватно описує реальну перекладацьку практику, виділяємо три стратегії перекладу, які співпадають з метою перекладу (докладніше у: Жмаєва, Корольова, 2018; Жмаєва, Юхимець, 2019). У рамках нашої праці обмежуємося вивченням специфіки застосування стратегії переадресації у художньому перекладі.

Зауважимо, що художні твори, які склали матеріал дослідження, є класичними зразками художньої літератури для дорослої аудиторії. «Книга джунглів» трактується дослідниками по-різному: як літературна казка, як алегорія, що то зображує ідеальну модель відносин «туземець — білий», то вихваляє сильного і його право на панування, як художнє переосмислення сюжетів і архетипіки, характерних для індуїстської міфології і буддизму, як художнє буття, онтологічні підстави якого нерозривно пов’язані з християнським світоглядом (Слободнюк, 2012). У будь-якому разі, оригінальний текст пропонує глибокий погляд та філософське осмислення життя у рамках казкової фабули.

Роман «Мандрі Гуллівера» увібрав у себе риси авантюрного, філософського, психологічного роману на жанровій основі подорожніх записок. У своєму творі Дж. Свіфт філософськи осмислює згубну недосконалість існуючого світоустрою. Сатирична проза Дж. Свіфта містить нищівну характеристику суспільних звичаїв і державних інститутів Англії; образи людей, які роблять неправильний вибір в політиці, етиці, науці, філософії, літературі та релігії, показує, що письменник не бачив такої системи освіти, яка могла б ліквідувати диспропорцію між індивідуальним людським розумом і оточуючим людину світом. Свіфт вважає, що прагнення людини до знання і її нездатність до розуміння пов’язані між собою (Галинская, 2004).

Переклад обох творів, призначений виключно для дитячої аудиторії, узгоджений з ідеологією дитячої художньої літератури.

Ідеологію дитячої художньої літератури можна визначити як систему поглядів, цінностей, ідей, що обумовлюють форму і зміст створених творів. Ці ідеї є уявленнями про цілі і завдання дитячої літератури, що склалися в суспільстві, до якого належать і автор (а в разі перекладу і перекладач або замовник перекладу), і потенційні читачі.

Ідеологія дитячої художньої літератури безпосередньо пов'язана з її адресованістю, оскільки об'єктом її формуючого впливу є адресат, якого вона покликана зробити ідеальним членом суспільства, тобто спрямована на соціалізацію своїх маленьких членів. З іншого боку, ідеологія дитячої художньої літератури обумовлює прагнення авторів залучити і зацікавити читача-дитину (Белоглазова, 2014). Звідси позбавлення першотворів світоглядної рефлексії та зосередження на відтворенні їхніх казкових сюжетів.

Все це спонукало перекладачів вдаватися до застосування стратегії переадресації, у результаті чого були створені перекладені тексти (ПТ), призначені для одержувача, який відрізняється від реципієнта ВТ соціальними характеристиками — а саме віком.

Зазначена стратегія реалізована певними тактиками.

Тактика передачі релевантної інформації. Основними видами інформації, актуалізованої у межах художнього твору, є фактуальна інформація та естетична. Аналізовані уривки представлені описом подій, у них превалує фактуальна інформація.

З огляду на застосовану стратегію перекладу констатуємо значну кількість випадків опущення комунікативно-нерелевантної фактуальної інформації за рахунок операції опущення.

Перше речення запропонованого для аналізу уривка повністю не відтворене у перекладі. У наступних реченнях під час перекладу невідтворена така фактуальна інформація: назва коледжу, місце його розташування, вік, у якому головний герой потрапляє до нього, тривалість перебування у коледжі, ім'я хірурга, у якого навчався Гуллівер:

My father had a small estate in Nottinghamshire: I was the third of five sons. He sent me to Emanuel College in Cambridge at fourteen years old, where I resided three years, and applied myself close to my studies; but the charge of maintaining me, although I had a very scanty allowance, being too great for a narrow fortune, I was bound apprentice to Mr. James Bates, an eminent

surgeon in London, with whom I continued four years. — Не в первый раз отправлялся Гулливер в море. Он любил путешествовать. Ещё в школе он тратил почти все деньги, которые присылал ему отец, на морские карты и на книги о чужих странах. Он усердно изучал географию и математику, потому что эти науки больше всего нужны моряку.

Отец отдал Гулливера в учение к знаменитому в то время лондонскому врачу. Гулливер учился у него несколько лет, но не переставал думать о море.

Наступний приклад демонструє невідтворення значного обсягу вихідної інформації та додавання неіснуючої у ВТ, що цілком узгоджується з метою перекладу, визначеною когнітивними особливостями потенційного адресата:

I observed there was the flesh of several animals, but could not distinguish them by the taste. There were shoulders, legs, and loins, shaped like those of mutton, and very well dressed, but smaller than the wings of a lark. I ate them by two or three at a mouthful, and took three loaves at a time, about the bigness of musket bullets. — В корзинах были тысячи хлебов величиной с горошину, целые окорока — с грецким орех, жареные цыплята — меньше нашей мухи. Гулливер проглотил разом два окорока вместе с тремя хлебцами. Он съел пять жареных быков, восемь вяленых баранов, девятнадцать копчёных поросят и сотни две цыплят и гусей.

Наступний приклад демонструє невідтворення значного обсягу вихідної інформації, яка уточнює інформацію, що передувала в ВТ. Певно, вживання та пояснення застосованого терміна та назви здалося перекладачу зайвим для потенційного реципієнта:

We call it hydrophobia, but they call it dewanee — the madness — and run.

Who are we, the Gidur-log [the jackal people], to pick and choose? — Хехе, нам, шакалам, не випадає коверзувати.

Подекуди перекладач не відтворює фактуальну інформацію, яка деталізує місця та події у ВТ, вважаючи її зайвою:

Shere Khan, the Big One, has shifted his hunting grounds. He will hunt among these hills for the next moon, so he has told me. — Великий Тугр Шер-Хан увесь цей місяць полюватиме тут, у горах. Так він сам сказав.

Now the villagers of the Waingunga are angry with him, and he has come here to make our villagers angry. — Селяни дуже злі на нього.

The real reason for this is that man-killing means, sooner or later, the arrival of white men on elephants, with guns, and hundreds of brown men with

gongs and rockets and torches. — Бо рано чи пізно з'являються люди на слонах, із рушницями, із гонгами і смолоскипами.

Father Wolf ran out a few paces and heard Shere Khan muttering and mumbling savagely as he tumbled about in the scrub. — Батько Вовк зник у заростях і за якусь мить повернувся.

Then, if you had been watching, you would have seen the most wonderful thing in the world—the wolf checked in mid-spring. He made his bound before he saw what it was he was jumping at, and then he tried to stop himself. The result was that he shot up straight into the air for four or five feet, landing almost where he left ground. — ...і Батько Вовк присів на задні лапи, готовий стрибнути на здобич. Але — дивовижа! — зусиллям волі зупинив себе.

Наступний приклад демонструє опущення значного обсягу фактуальної інформації та змістовий розвиток одночасно:

Now, was there ever a wolf that could boast of a man's cub among her children?" — Ну, дивина!

Деяка фактуальна інформація у ПТ подається у більш узагальненому вигляді за рахунок операції генералізації, наприклад:

...with whom I continued four years. — Гулливер учився у него несколько лет...

...we were driven by a violent storm to the north-west of Van Diemen's Land — Ветер и волны погнали его неизвестно куда.

Констатовані випадки контекстуальної заміни у рамках відтворення фактуальної інформації ВТ:

They will scour the jungle for him when he is far away, and we and our children must run when the grass is set alight. — Тепер він з'явиться тут, люди почнуть ганятися за ним по всіх усяодах, а нам і нашим дітям доведеться тікати світ за очі?

... and not from any striped cattle-killer. — ...а не якогось там смугастого людодода.

"The Wolves are a free people", said Father Wolf. — Вовки — вільний народ, — випростався Батько Вовк...

Спостерігаємо відтворення фактуальної інформації за рахунок операції модуляції, що демонструють наступні приклади:

Shere Khan might have faced Father Wolf, but he could not stand up against Mother Wolf... — Шер-Хан не злякався Батька Вовка, але з Матір'ю Вовчицею він не хотів мати справу ...

for the next moon — увесь цей місяць.

Twelve of our crew were dead by immoderate labour and ill food. — Дванадцять матросов умерли от усталости и голода.

I often let my legs drop... — То и дело пробовал он нащупать дно...

У разі повного відтворення вихідного обсягу фактуальної інформації перекладач вдається до пошуку еквівалента чи варіантного відповідника: *the anxious mothers — турботливі матері, when he marries — що завів сім'ю, that lame butcher — цей кульгавий живодер; often — то и дело, inhabitants — человечки, whereof I understood not one syllable — Гулливер ничего не понял.*

Естетична інформація зазвичай відтворюється еквівалентами (епітети — епітетами, метафори — метафорами зі збереженням образності), наприклад:

...when a little shadow with a bushy tail crossed the threshold and whined — ...аж тут приземкувата тінь із кошлатим хвостом лягла на поріг і проскигдила

У деяких випадках маніфестанти естетичної інформації відтворюються за рахунок операції компенсації, наприклад, спостерігаємо відтворення метафори фразеологізмом: *I swam as fortune directed me — Гулливер поплыл один куда глаза глядят, подгоняемый ветром и приливом.*

Крім того, наявні випадки заміни образності, покладеної в основу стилістичних прийомів, наприклад, у разі порівняння:

...but smaller than the wings of a lark — меньше нашей мухи.

Констатуємо випадки невідтворення репрезентантів естетичної інформації, що демонструють наступні приклади (нейтралізація метафор чи їх опущення):

...and the moon shone into the mouth of the cave — Місяць заглядав у розщелину печери.

But Father Wolf knew that the mouth of the cave was too narrow for a tiger to come in by — Але вовк добре знав, що вхід у печеру завузкий для тигра.

But fortune disposed otherwise of me — метафора не відтворена.

Тактика прагматичної адаптації тексту (адаптації підлягають явища, що відрізняються національно-культурною специфікою і незнайомі одержувачам ПТ, відсутні в МП, феномени, що відрізняються конотативним значенням в МП) реалізована шляхом здійснення контекстуальної заміни та узагальнення інформації:

College — школа.

I perceived it to be a human creature not six inches high — А сам он всего в три пальца ростом.

... for it did not hold half a pint — каждая со стакан.

The chains that held my left leg were about two yards long — Цепочки были такие длинные, что...

Тактика відтворення стилістичних характеристик тексту (включаючи відтворення індивідуального стилю автора) і / або стилістичної адаптації тексту (відтворення або модифікація стилістичного забарвлення ВТ згідно до вимог відповідного стилю МП або мети перекладу) реалізована такими операціями: використання міжмовних, перекладацьких відповідностей та компенсація.

Характерною стилістичною особливістю першотвора «Книга джунглів» виступає вживання архаїчних займенникових форм *thou, thy, thee* та дієслівних форм: *thou hast done, back thou goest, thou camest, thou wilt hunt*. Перекладач українською, не маючи у своєму арсеналі еквівалентного лінгвістичного засобу у рамках ПМ, вимушений відтворювати зазначені одиниці сучасними формами українських займенників та дієслівних форм, таким чином модифікуючи (нейтралізуючи) лексичний реєстр ВТ.

Разом з тим констатуємо модифікацію лексичного реєстру (емфатизацію) у рамках тактики відтворення стилістичних характеристик тексту, яка використовується як компенсація вищезгаданих невідтворених елементів ВТ, що несли стилістичне навантаження, наприклад:

... that he must eat Man — що він точить зуби на Людину.

Then everybody in the jungle suffers — І тоді всім жителям Джунглів доводиться кепсько.

... who could just walk... — ... що ледве зіп'явся на ніжки...

Father Wolf looked on amazed — У Батька Вовка подих перехопило від подиву.

...the rest were in a very weak condition — Остальные едва передвигали ноги.

Під час перекладу «Мандрів Гуллівера» головної зміни зазнає тип розповіді: в оригінальному тексті розповідь ведеться від першої особи, в перекладеному — від третьої особи, що зумовлено обраною стратегією перекладу. Оригінальний твір представляє собою філософську працю, в образі Гуллівера відображені ідеї Дж. Свіфта про

світ, рівноправність, справедливість, добро і мудрість. Розповідь від першої особи передбачає відтворення внутрішнього світу героя, його почуттів, вражень і роздумів.

Розповідь від третьої особи пропонує об'єктивний погляд на те, що відбувається, позбавляє текст надлишкової для дитячої аудиторії емоційної глибини першотвора, допомагає сконцентрувати увагу на інформативності повідомлень, перетворюючи вихідний твір в дитяче пригоспільне читиво, що узгоджується з поставленою метою перекладу.

Наведемо приклади:

My father now and then sending me small sums of money, I laid them out in learning navigation, and other parts of the mathematics, useful to those who intend to travel, as I always believed it would be, some time or other, my fortune to do — Ещё в школе он тратил почти все деньги, которые присылал ему отец, на морские карты и на книги о чужих странах. Он усердно изучал географию и математику, потому что эти науки больше всего нужны моряку.

Модифікація синтаксичної структури речень (членування синтаксично складних речень, виокремлення деяких елементів змісту в окремі речення) відбувається з метою спрощення сприйняття доволі складного синтаксису ВТ та надання динаміки дії:

It was seven o'clock of a very warm evening in the Seonee hills when Father Wolf woke up from his day's rest, scratched himself, yawned, and spread out his paws one after the other to get rid of the sleepy feeling in their tips — У Сіонійських горах стояв спекотний вечір. Батько Вовк прокинувся після денного відпочинку, почувався, позіхнув і випростав отерплі лапи, проганяючи дрімоту.

The Law of the Jungle, which never orders anything without a reason, forbids every beast to eat Man except when he is killing to show his children how to kill, and then he must hunt outside the hunting grounds of his pack or tribe — Закон Джунглів дозволяє звірям полювати на Людину тільки тоді, коли вони вчать своїх дітей. Але й тоді звірові не можна вбивати Людину в тих місцях, де полює її плем'я.

I was in the utmost astonishment, and roared so loud, that they all ran back in a fright; and some of them, as I was afterwards told, were hurt with the falls they got by leaping from my sides upon the ground — От удивлення Гуллівер громко вскрикнув. Человечки заметались и бросились враспынную.

На бегу они спотыкались и падали, потом вскакивали и один за другим прыгали на землю.

But I should have mentioned, that before the principal person began his oration, he cried out three times, Langro dehul san (these words and the former were afterwards repeated and explained to me); whereupon, immediately, about fifty of the inhabitants came and cut the strings that fastened the left side of my head, which gave me the liberty of turning it to the right, and of observing the person and gesture of him that was to speak — Лангро дегуль сан! — три раза прокричал человек в плаще и развернул свиток длиной и шириной с берёзовый листок. Сейчас же к Гулливеру подбежали пятьдесят человек и обрезали верёвки, привязанные к его волосам.

Тактика відтворення формально-структурних характеристик тексту представлена операціями опущення та членування. Опущенню підлягають окремі композиційні елементи тексту, наприклад, вступний абзац, який в оригінальному творі є стислим змістом розділу: *The author gives some account of himself and family. His first inducements to travel. He is shipwrecked, and swims for his life. Gets safe on shore in the country of Lilliput; is made a prisoner, and carried up the country.*

Проте перекладач «Мандрів Гулливера» пропонує членування ПТ на підрозділи у межах розділу за тематичним принципом, що спрощує сприйняття тексту дитиною.

Спостерігаємо зміну порядку репрезентації інформації в межах логічно пов'язаних сегментів тексту (речення, абзаци), наприклад:

The moonlight was blocked out of the mouth of the cave, for Shere Khan's great square head and shoulders were thrust into the entrance. Tabaqui, behind him, was squeaking: "My lord, my lord, it went in here!"

"Shere Khan does us great honor," said Father Wolf, but his eyes were very angry. "What does Shere Khan need?" —

Місячне світло у розколинні печери затулила велика квадратна голова. Очі Батька Вовка гнівно зблиснули.

— Шер-Хан робить нам велику честь! Що треба Шер-Хану?

Akela, the great gray Lone Wolf, who led all the Pack by strength and cunning, lay out at full length on his rock, and below him sat forty or more wolves of every size and color, from badger-colored veterans who could handle a buck alone to young black three-year-olds who thought they could.

The Lone Wolf had led them for a year now. He had fallen twice into a wolf trap in his youth, and once he had been beaten and left for dead; so he knew

the manners and customs of men. There was very little talking at the Rock. The cubs tumbled over each other in the center of the circle where their mothers and fathers sat, and now and again a senior wolf would go quietly up to a cub, look at him carefully, and return to his place on noiseless feet.

Sometimes a mother would push her cub far out into the moonlight to be sure that he had not been overlooked. Akela from his rock would cry: "Ye know the Law—ye know the Law. Look well, O Wolves!" And the anxious mothers would take up the call: "Look—look well, O Wolves!" —

На валуні, простягшись на повен зріст, лежав Акела, великий сірий вовк-самітник.

Зграя вибрала його ватажком за силу й кмітливість. Вовк-самітник замолоду двічі потрапляв у пастку, люди його побили й залишили здихати, але він вижив. На Скелі Ради майже ніхто не розмовляв. Вовчята гралися посеред майданчика, довкола сиділи їхні батьки. Подеколи якась вовчиця мовчки хапала своє дитинча за загривок і підитовхувала наперед, на розглядини. Акела підвівся на ноги і гукнув зі своєї скелі:

— Гей, вовки, ви знаєте Закон! Тож придивляйтеся!

І турботливі матері підхопили:

— Придивляйтеся, гарненько придивляйтеся, вовки!

I was surgeon successively in two ships, and made several voyages, for six years, to the East and West Indies, by which I got some addition to my fortune —

Врачебное дело пригодилось ему: кончив учение, он поступил корабельным врачом на судно «Ласточка» и плавал на нём три с половиной года. А потом, прожив года два в Лондоне, совершил несколько путешествий в Восточную и Западную Индию.

У цих випадках спостерігаємо перерозподіл інформації між абзацами тексту. Фактуальна інформація відтворюється еквівалентами, проте розташована в іншому інформаційному оточенні.

Внаслідок опущення значної кількості нерелевантної інформації мають місце комплексний перерозподіл інформації у межах абзацив. Можна сказати, що у деяких випадках перекладач заново розподіляє її на абзаци, певним чином модифікуючи архітектоніку ВТ.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що спільними для усіх застосованих тактик операціями виявилися такі: пошук еквівалента чи варіантного відповідника, опущення, членування та компенсація. Прийом компенсації виявляється найбільш універсальною операцією у межах застосованих тактик перекладу. Це пояснюється

комплексністю перетворень, яких зазнає вихідний текст, необхідністю опущення, перерозподілу обсягів інформації та необхідністю залишитися у межах обраного жанру з урахуванням його адаптації для потенційного адресата.

У якості перспектив подальших розробок вбачаємо аналіз художніх перекладів, виконаних із застосуванням стратегії терціарного перекладу.

ЛІТЕРАТУРА

Белоглазова Е. В. Возраст адресата как фактор формирования дискурсивной структуры художественного произведения. *Вестник Волгоградского государственного университета*. Сер. 2: Языкознание. 2014. № 5 (24). С. 112–120.

Галинская И. Философское содержание «Сказки бочки» и «Путешествий Гулливера» Джонатана Свифта. *Культурология: дайджест*. 2004. № 4. С. 33–37

Жмаева Н. С., Корольова Т. М. Стратегії, тактики та операції перекладу: *Proceedings of XX International scientific conference*. Practical Applications of Research Findings 2018. Morrisville : Lulu Press. 2018. P. 60–63.

Жмаєва Н., Юхимець С. До питання визначення критеріїв оцінювання адекватності перекладу. *Науковий вісник ПНПУ імені К. Д. Ушинського*. Лінгвістичні науки: зб. наук. праць. Одеса : Астропринт, 2019. Вип. 29. С. 104–119.

Прунч Э. Пути развития западного переводоведения. От языковой асимметрии к политической: пер. с нем. Москва : Р. Валент, 2015. 512 с.

Слободнюк Е. С. Библиейские мотивы в художественном бытии «Книги Джунглей» Д. Р. Киплинга: *Научно-технические ведомости СПбГПУ*. Гуманитарные и общественные науки. 2012. № 1. С. 284–287.

СТРАТЕГИЯ ПЕРЕАДРЕСАЦИИ В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПЕРЕВОДЕ

Наталья Жмаева

кандидат филологических наук, доцент кафедры перевода и теоретической и прикладной лингвистики Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,

Одесса, Украина

e-mail: zhmaeva@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3382-0155>

Ярослав Петруненко

соискатель высшего образования второго (магистерского) уровня по специальности 035 Филология Государственного учреждения «Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского»,

Одесса, Украина

e-mail: petrunenko@yahoo.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1186-730X>

АННОТАЦИЯ

Современное переводоведение, которое носит дескриптивный характер, предусматривает возможность изменения функции исходного текста при переводе, реконструкцию смысла, структуры в зависимости от цели перевода. Исследование выполнено в рамках коммуникативно-функционального подхода к переводу, который учитывает весь спектр лингвистических и экстралингвистических факторов, влияющих на перевод в широком смысле этого слова, что и определяет его актуальность.

Переводы двух произведений, предназначенные исключительно детской аудитории, согласованы с идеологией детской художественной литературы, направленной на социализацию и привлечение маленьких адресатов. Это приводит к утрате оригиналами мировоззренческой рефлексии и сосредоточению на воспроизведении их сказочных сюжетов.

В результате перевода были созданы тексты переводов, предназначенные для получателя, который отличается от реципиента социальными характеристиками — а именно возрастом. Примененная стратегия переадресации реализована такими тактиками: тактика передачи релевантной информации, тактика прагматической адаптации текста, тактика воспроизведения стилистических характеристик текста, тактика воспроизведения формально-структурных характеристик текста.

Общими для всех примененных тактик операциями оказались: поиск эквивалента или вариантного соответствия, опущение, членение и компенсация. Прием компенсации оказывается наиболее универсальной операцией в пределах используемых тактик перевода. Это объясняется комплексностью преобразований, которые претерпевает исходный текст,

необходимостью опущения, перераспределения объемов информации и необходимостью сохранения выбранного жанра с учетом его адаптации для потенциального адресата.

Ключевые слова: художественный перевод, стратегия переадресации, тактики перевода, операции, исходный текст, текст перевода.

READDRESSING TRANSLATION STRATEGY IN LITERARY TRANSLATION

Natalya Zhmayeva

Candidate of Philology, Associate Professor at the Department of Translation and Theoretical and Applied Linguistics, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”,
Odesa, Ukraine
e-mail: zhmaeva@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3382-0155>

Iaroslav Petrunenko

Master Student in Philology, State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”,
Odesa, Ukraine
e-mail: petrunenko@yahoo.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1186-730X>

SUMMARY

Modern translation studies which are of descriptive nature mainly presuppose the opportunity of altering the function of the source text in translation, reconstruction of sense and structure in correspondence with the aim of translation. The investigation has been carried out in the framework of the communicative-functional approach to translation which accounts for the entire spectrum of linguistic and extra linguistic factors influencing translation in the broad sense. This fact proves the relevance of the article.

The translations of both narrations intended for the children’s audience exclusively conform to the ideology of the children’s fiction aimed at socialization and attraction of young addressees. It results in the loss of the worldview reflection by the originals and focusing on reproducing their fairy-tale plots. The applied readdressing translation strategy has been implemented by the following tactics: the tactic of relevant information rendering, the tactic of pragmatic adaptation of the source text, the tactic of stylistic features rendering, the tactic of the source text formal and structural features rendering.

Common operations for the applied tactics have proved to be as following: search for a variant equivalent, omission, restructuring and compensation. The

compensation technique has turned out to be the most universal operation within the applied translation tactics. This fact can be explained by the complex nature of transformations the source text is subjected to, the need to omit, rearrange amounts of information and to preserve the chosen genre along with its adaptation for the potential addressee.

Key words: literary translation, readdressing translation strategy, translation tactics, operations, source text, target text.

REFERENCES

- Beloglazova, E. V. (2014). Vozrast adresata kak faktor formirovaniya diskursivnoy struktury hudozhestvennogo proizvedeniya [Addressee’s age as the factor of fiction’s discursive structure formation]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta. Ser. 2, Jazykoznanie*, 5 (24), 112–120. [in Russian]
- Galinskaja, I. (2004). Filosofskoe sodержanie «Skazki bochki» i «Puteshestvij Gullivera» Dzhonatana Svifta [Philosophical essence of J. Swift’s “A Tale of a Tub” and “Gulliver’s Travels”]. *Kul’turologija: dajdzhest*, 4, 33–37. [in Russian]
- Zhmayeva, N. S., Korolova, T. M. (2018). Stratehii, taktyky ta operatsii perekladu [Translation Strategies, Tactics and Operations]. *Proceedings of XX International scientific conference «Practical Applications of Research Findings 2018»*. Morrisville: Lulu Press, 60–63. [in Ukrainian]
- Zhmayeva, N. S., & Yukhymets, S. Yu. (2019). Do pytannia vyznachennia kryteriiv ot-siniuvannia adekvatnosti perekladu [On the issue of translation adequacy assessment criteria]. *PNPU imeni K. D. Ushynskoho: zb. nauk. prats (linhvistychni nauky)*, 29, 104–119 [in Ukrainian].
- Prunch, E. (2015). Puti razvitiia zapadnogo perevodovedeniia. Ot iazykovoi asimmetrii k politicheskoi [Ways of Development of Western Translation Studies. From Language Asymmetry to the Political One]. Moscow: Valent [in Russian].
- Slobodnjuk, E. S. (2012). Biblejskie motivy v hudozhestvennom bytii “Knig Dzhunglej” D. R. Kiplinga [Biblical Motives in the Esthetical World of D. R. Kipling’s “The Jungle Book”]. *Nauchno-tehnicheskie vedomosti SPbGPU, Gumanitarnye i obshchestvennye nauki*, 1’, 284–287 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 04.07.2020